
CRONICĂ DE CONFERINȚĂ

Bistrița înainte de modernitate. Centre, periferii și diversitatea formelor de dialog în context regional și european (Bistrița, 21–23 noiembrie 2024)

CONFERENCE CHRONICLE

The Annual Conference “Bistrița before Modernity. Centres, Peripheries,
and the Diversity of Forms of Dialogue in Regional and European Context”

Livia-Ioana POTOP

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
livia.potop@ubbcluj.ro

Ștefania-Maria GHIȘA

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
stefania.ghisa@ubbcluj.ro

1. Introducere

În perioada 21–23 noiembrie 2024 s-a desfășurat ediția a II-a a conferinței anuale *Bistrița înainte de modernitate. Centre, periferii și diversitatea formelor de dialog în context regional și european*. Pe lângă crearea contextului pentru explorarea din diverse perspective a trecutului bistrițean, sesiunea de comunicări din acest an s-a deosebit de cea anterioară printr-o serie de caracteristici prezentate în rândurile care urmează.

Din punct de vedere tematic, evenimentul s-a concentrat pe explorarea raporturilor centru-periferie și a diversității formelor de dialog în context regional și european. De asemenea, manifestarea științifică a oferit publicului interesat prilejul de a cunoaște istoria Bistriței și din perspectiva documentelor papale și curiale¹. Nu în ultimul rând, organizatorii au oferit

1 Proiectul de cercetare *Documente papale și curiale din România (ca. 1250-1600). O ediție critică* (acronim RO-VAT), finanțat prin programul „Granturile Academiei Române 2023” (GAR 2023-107) și coordonat de Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române.

tinerilor cercetători ocazia de a prezenta lucrări referitoare la istoria Bistriței, încurajând astfel preocupările pentru istoria medievală și modernă a orașului și a regiunii.

În deschiderea evenimentului au luat cuvântul reprezentanți ai principalelor instituții organizatoare: manager, dr. Alexandru Gavrițaș și director, dr. Lavinia Moldovan (Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud) și conf. univ. dr. Adinel C. Dincă (Universitatea Babeș-Bolyai, Centrul Trans.Script). Autorii comunicărilor științifice au fost istorici, profesori, cercetători, doctoranzi și masteranzi care activează în cadrul unor instituții de profil din Bistrița (Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud), Cluj-Napoca (Universitatea Babeș-Bolyai, Centrul de Diplomatică și Paleografie Documentară Medievală Trans.Script) și București (Academia Română, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”). Evenimentul a fost organizat de Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, cu sprijinul Consiliului Județean Bistrița-Năsăud și în colaborare cu Centrul de Diplomatică și Paleografie Documentară Medievală Trans.Script al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca și Academia Română (Institutul de Istorie „George Barițiu”, Cluj-Napoca). Lucrările propriu-zise ale conferinței s-au desfășurat în data de 22 noiembrie 2024, la Casa Argintarului din Bistrița (secție a Complexului Muzeal Bistrița-Năsăud), în intervalul 10:00–19:00. Cele zece prezentări au fost organizate în trei secțiuni, succedate de o masă rotundă.

2. Sesiunea de comunicări științifice

Prima secțiune a fost deschisă printr-o prezentare despre documentele papale și curiale privitoare la teritoriul Bistriței în perioada medievală. Prin intermediul surselor istorice expuse în format digital, dr. Mihai Kovács (Trans.Script, Cluj-Napoca) a reușit să surprindă diversitatea interacțiunilor dintre centru (Roma) și periferie (districtul Bistriței). Această expoziție virtuală a valorificat rezultatul cercetărilor desfășurate în cadrul proiectului GAR 2023-107: *RO-VAT*. În continuare, intervenția conf. univ. dr. Adinel C. Dincă (UBB, Cluj-Napoca) a subliniat potențialul științific și specificul arhivei Sfântului Scaun denumită *Penitenzieria apostolica*. Cele două comunicări succesive au avut ca temă principală dialogul dintre centre și periferii, în context regional și european. Lect. univ. dr. Iulian M. Damian (UBB, Cluj-Napoca) a oferit o analiză critică a scrierilor lui Rogerius de Apulia (†1266), concentrându-se asupra terminologiei specifice surselor narrative. Cea din urmă comunicare din această secțiune a oferit o perspectivă diferită, prin analizarea unor realități istorice specifice spațiului extracarpatic în secolele al XVII-lea–al XIX-lea. De asemenea, dr. Oana Rizescu (Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București) a argumentat în favoarea demersurilor comparative și a reușit să ofere perspective valoroase pentru studierea trecutului bistrițean.

Intitulată sugestiv „Bistrița în laboratorul proiectelor de cercetare”, cea de-a doua parte a conferinței a reprezentat cadrul favorabil pentru prezentarea și dezvoltarea cercetărilor tinerilor masteranzi și doctoranzi. Contextul a prilejuit dialogul acestora cu specialiști în istoria locală și a contribuit la susținerea preocupărilor pentru istoria Bistriței în Evul

Mediu și Epoca Modernă. În acest context, drd. Mihai Gog (UBB, Cluj-Napoca) a adus în atenție o sursă relevantă din perspectiva istoriei educației din Bistrița în jurul anului 1600. Comunicarea acestuia a demonstrat preocuparea comunității pentru formarea unei elite locale, prin susținerea accesului la studiile universitare. Cercetarea propusă de drd. Livia Potop a avut ca obiectiv examinarea activității notarilor publici în Bistrița la începutul secolului al XVI-lea, concentrându-se pe caracterizarea notarilor locali și străini. Prin analiza instrumentelor notariale, aceasta a subliniat valoarea unor astfel de documente pentru reconstituirea trecutului bistrițean, evidențiind rolul notarilor în interacțiunile juridice și sociale ale comunității. Mrd. Ștefania Ghișa a prezentat rezultatele unei cercetări asupra funcțiilor Casei capitlului Bistrița în secolul al XVI-lea. Rolul administrativ-eceziastic și rezidențial al clădirii, dar și momente din trecutul acesteia au fost reconstituite în urma analizei unor surse primare din fondurile arhivistice relevante. Caracterul de zonă de dialog intercultural al Bistriței a fost surprins de drd. Andrei Mic (UBB, Cluj-Napoca), care a discutat raporturile Bistriței cu identitatea/alteritatea orientală, cu accent pe intervalul secolelor al XVII-lea–al XIX-lea. Documentele pe care le-a analizat au pus în evidență contactele dintre arealul bistrițean și Orientul Apropiat și Mijlociu.

Cea de-a treia secțiune, „Bistrița: centre și periferii”, a reunit rezultatele unor cercetări ample, axate pe teme de cultură materială, istorie eceziastică și financiară. Comunicarea dr. Corneliu Gaiu (fost director al Muzeului Bistrița) a surprins bogata activitate a breslei aurarilor din Bistrița. Arheologul a inventariat și descris numeroasele obiecte de patrimoniu aflate în conexiune cu activitatea artizanilor bistrițeni și păstrate în contexte naționale sau internaționale. Dr. Alexandru Ștefan (Trans.Script, Cluj-Napoca) a abordat problema ocupării funcțiilor de preot paroh și rector al școlii în Bistrița. Acesta a analizat un studiu de caz de la finalul secolului al XV-lea, subliniind, pe baza scrisorilor păstrate în arhiva orașului Bistrița, conexiunile dintre Baia Mare și Bistrița. Un subiect aflat la intersecția dintre istoria militară și cea economică a fost prezentat de către dr. Maria Frînc (Trans.Script, Cluj-Napoca). Prin intermediul registrelor de socoteli de la începutul secolului al XVI-lea, aceasta a surprins efortul orașului Bistrița pentru apărarea Belgradului în contextul luptei antiotomane. Secțiunea s-a încheiat prin explorarea testamentelor preoților parohi din decanatele districtului Bistrița de către dr. Mihai Kovács (Trans.Script, Cluj-Napoca). Pe baza documentelor, au fost aduse în atenția publicului aspecte privind nivelul economic și cultural al clerului, dar și organizarea instituțional-eceziastică și atașamentul plebanilor față de comunitatea locală.

3. Concluzii

Discuțiile de la finalul sesiunii de comunicări s-au desfășurat în contextul mesei rotunde la care au luat cuvântul atât organizatorii și participanții, cât și publicul prezent. Intervențiile venite dinspre public au demonstrat relevanța evenimentului pentru comunitatea locală și susținerea de care beneficiază. Comunicările au fost foarte bine primite. Pe

de-o parte, au stimulat dialogul între cercetătorii cu mai multă experiență și public, iar pe de altă parte au contribuit la dezvoltarea temelor tinerilor cercetători. Din perspectiva planurilor de viitor, a fost încurajată valorificarea materialelor prezentate sub formă de articole care să fie publicate în *Revista Bistriței*. Cei implicați și-au manifestat interesul și deschiderea de a se implica și în edițiile următoare ale conferinței de la Bistrița.